

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
Всеукраїнський конкурс студентських наукових робіт зі спеціалізації
«Управління у сфері економічної конкуренції»

Шифр роботи: «Рожева орхідея»

НАУКОВА РОБОТА
на тему: «Інноваційний розвиток сільськогосподарських
підприємств в умовах економічної конкуренції»

2019 р.

ЗМІСТ

ВСТУП	0
РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ ІННОВАЦІЙНОГО РОЗВИТКУ ПІДПРИЄМСТВА ДЛЯ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ЙОГО КОНКУРЕНТОСПРОМОЖНОСТІ	0
1.1. Економічна сутність інноваційного розвитку підприємства	0
1.2. Система критеріїв та показників оцінювання ефективності впровадження інноваційних розробок	0
РОЗДІЛ 2. ІННОВАЦІЙНИЙ РОЗВИТОК СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКОГО ПІДПРИЄМСТВА НА ПРИКЛАДІ ТОВ «СП «ОБРІЙ»	6
2.1. Характеристика ТОВ «СП «Обрій» як представника сільського господарства Житомирщини	6
2.2. Оцінювання інноваційного розвитку ТОВ «СП «Обрій»	9
РОЗДІЛ 3. НАПРЯМКИ ВДОСКОНАЛЕННЯ ІННОВАЦІЙНОГО РОЗВИТКУ ПІДПРИЄМСТВА В УМОВАХ ЕКОНОМІЧНОЇ КОНКУРЕНЦІЇ	2
ВИСНОВКИ	9
СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ	1
ДОДАТКИ	6

ВСТУП

Актуальність теми. Новація, використання нових технологій в сучасних умовах господарювання є основою ефективної фінансово-економічної діяльності підприємств усіх сфер економіки.

Впровадження інновацій в агросектор економіки підвищує рівень продовольчої безпеки держави. Окрім того, розробка нових сортів рослин, порід тварин, підходів до оптимального використання ресурсного потенціалу, оновлення техніки та технологій і т.д. є запорукою конкурентоспроможності сільськогосподарських товаровиробників, що є актуальним питанням для України на даному етапі [29, с. 101].

Отже, активізація інноваційного розвитку вітчизняного сільського господарства є одним з пріоритетних напрямів стратегічного розвитку та економічного зростання держави.

Огляд літератури за темою. Теоретичні та практичні проблеми інноваційного розвитку й інноваційної діяльності підприємств знайшли відображення в дослідженнях вітчизняних та зарубіжних науковців, серед яких: О.М. Вініченко, С.М. Ілляшенко, Л.Й. Кобрин, Н.В. Кузьминчук, В.О. Рудь, О.І. Тивончук, Е.І. Крилов, В.М. Власова, І.В. Журавкова, М.О. Магомедова, Т.М. Пілявоз, В.Н. Гунін, В.В. Іжевський, О.І. Бабчинська, А.Б. Бойчук, С.В. Князь, Н.Г. Георгіаді, Д.К. Зінкевич, Л.Й. Гнилянська, В.Ю. Харчук., І.А. Маркіна. Питанню розвитку інноваційної діяльності сільського господарства в Україні присвячено роботи таких вчених, як: В.В. Лисенко, Т.А. Конєва, О.В. Гончаренко, О.М. Величко, Є.О. Діденко, Ю.О. Лупенко, Г.Є. Мазнєв, І.В. Сідельникова, Ю.В. Танасійчук, Т.О. Дерев'янка, В.П. Якобчук, Л.В. Дейнеко, І.А. Ганієва, О.М. Романчук, В. Мельник, О. Погріщук. Однак, незважаючи на глибину та різноплановість здійснених досліджень, наукові пошуки потребують узагальнення й урахування нових інструментів інноваційного розвитку сільськогосподарських підприємств в сучасних умовах господарювання.

Мета і завдання дослідження. Метою даного наукового дослідження є узагальнення теоретичних положень та розробка прикладних рекомендацій щодо інтенсифікації інноваційного розвитку сільськогосподарських підприємств для підвищення їх конкурентоспроможності. Для досягнення поставленої мети вирішено такі завдання:

- розглянуто різні теоретичні підходи до розкриття економічної суті інноваційного розвитку підприємства й уточнено відповідний понятійний апарат;
- досліджено та систематизовано сучасні підходи до оцінки інноваційного розвитку підприємств;
- виконано аналіз стану інноваційного розвитку сільськогосподарського підприємства Житомирської області;
- запропоновано технологічно новий спосіб сприяння інноваційного розвитку сільськогосподарського підприємства на основі smart-технологій.

Об'єктом дослідження є процес забезпечення інноваційного розвитку сільськогосподарського підприємства в умовах економічної конкуренції.

Предмет дослідження – є теоретичні та науково-практичні основи забезпечення інноваційного розвитку підприємств для підвищення їх конкурентоспроможності.

Методи дослідження. При вирішенні поставлених завдань застосовано сучасні загальнонаукові та спеціальні методи: *абстрактно-логічні* (для теоретичного узагальнення і формулювання висновків); *системно-структурного аналізу* (для вивчення й узагальнення підходів до визначення інновацій, розвитку та інноваційного розвитку підприємства); *порівняння та статистико-економічного аналізу* (для обробки й аналізу даних по підприємству та області, виявлення тенденцій і закономірностей дієвості досліджуваних показників); *системного підходу* (для формування концепції логіки забезпечення інноваційного розвитку сільськогосподарських підприємств); *оцінювання ефективності* (для оцінювання пропонованих заходів щодо ефективності застосування smart-технологій на

сільськогосподарських підприємствах).

Інформаційна база дослідження ґрунтується на використанні наукових та методичних розробок вітчизняних та зарубіжних вчених, статей у фахових виданнях, матеріалів конференцій, навчальних посібників, монографій, інформаційні ресурси глобальної мережі Інтернет тощо. Інформаційну основу для аналітичного дослідження становлять статистичні дані Державної служби статистики України, річна фінансова та статистична звітність ТОВ «СП «Обрій».

Наукова новизна одержаних результатів полягає у подальшому розвитку теоретичних положень, розробці науково-методичних підходів і практичних рекомендацій щодо забезпечення інноваційного розвитку сільськогосподарських підприємств в умовах економічної конкуренції. До основних наукових результатів, які характеризують новизну дослідження, належать такі:

1) дістали подальшого розвитку понятійний апарат щодо суті та змісту терміну «інноваційний розвиток підприємства»;

2) розширено та вдосконалено модель аналізу інноваційного розвитку підприємства із застосування системи показників оцінки за рівнями ефекту та критеріями визначення, що дає змогу більш ґрунтовно дослідити процес інноваційного розвитку підприємств і приймати виважені управлінські рішення стосовно цього процесу;

3) удосконалено методичний підхід до вибору напряму інноваційного розвитку сільськогосподарського підприємства, що, на відміну від існуючих, включає використання надсучасних технологічних розробок.

Практичне значення результатів виконання роботи полягає у тому, що на базі теоретичних положень і цілісного системного підходу до механізму забезпечення інноваційного розвитку сільськогосподарського підприємства розроблена низка методичних рекомендацій, що дозволяють проводити діагностику рівня інноваційної активності та обґрунтовувати конкретні управлінські рішення щодо її забезпечення на підприємстві. Дані методичні

рекомендації можуть бути використані для розробки низки конкретних заходів, пов'язаних з забезпеченням інноваційного розвитку на підприємстві в умовах економічної конкуренції (довідка № 02/02 від 04.02.2019 р. видана ТОВ «СП «Обрій»).

Апробація результатів наукової роботи. Основні результати дослідження оприлюднені на:

1) I Міжнародної науково-практичної конференції «Підприємницька модель економіки та управління розвитком підприємства» (8-9 листопада 2018 р., м. Житомир);

2) II Міжнародній науково-практичній інтернет-конференції "Ефективне функціонування екологічно-стабільних територій у контексті стратегії стійкого розвитку: агроекологічний, соціальний та економічний аспекти" (28 листопада 2018 р., м. Полтава).

За результатами наукового дослідження було опубліковано:

1) Інноваційний розвиток підприємств агропромислового комплексу як результат мотивації персоналу // Стратегічні альтернативи економічного розвитку підприємницької діяльності: колективна монографія. – Житомир : ЖДТУ, 2018. – С. 222-231.

2) Smart-технології як чинник інноваційного розвитку сільського господарства України // Підприємницька модель економіки та управління розвитком підприємства: тези I Міжнародної науково-практичної конференції (8-9 листопада 2018 р.). – Житомир, 2018. – С. 312-315.

3) Сільське господарство України: роль, проблеми та перспективи // Матеріали II міжнародної науково-практичної інтернет-конференції "Ефективне функціонування екологічно-стабільних територій у контексті стратегії стійкого розвитку: агроекологічний, соціальний та економічний аспекти" – 28 листопада 2018, Полтава. – 255 с. – С. 146-147.

РОЗДІЛ 1

ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ ІННОВАЦІЙНОГО РОЗВИТКУ ПІДПРИЄМСТВА ДЛЯ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ЙОГО КОНКУРЕНТОСПРОМОЖНОСТІ

1.1. Економічна сутність інноваційного розвитку підприємства

У сучасних умовах глобалізації економіки, посилення конкуренції, науково-технічного розвитку ефективно ведення господарської діяльності підприємств у значній мірі залежить від впровадження ними інновацій та постійному розвитку. Поняття «розвиток» розглядалось з давніх часів та носило суперечний характер (Додаток А).

Отже, однозначно можна стверджувати, що розвиток – це певні зміни з часом, які можуть бути як позитивні так і негативні, залежно від типів розвитку [3, с. 51].

Особливе місце серед типів розвитку займає інноваційний тип, що є найпрогресивнішим.

Інноваційний розвиток підприємства є складним процесом, що потребує планування і управління ресурсами для формування інноваційної стратегії у відповідності до конкретних можливостей підприємства.

Іллященко С.М. вважає, що інноваційним є той розвиток, який спирається на безупинний пошук і використання нових способів і сфер реалізації потенціалу підприємства у мінливих умовах зовнішнього середовища, рамках обраної місії і пов'язаний з модифікацією існуючих і формуванням нових ринків збуту [5, с. 23].

Рудь В.О. стверджує, що інноваційний розвиток направлений на систематичне і комплексне використання інновацій у всіх сферах діяльності підприємства для забезпечення сталого економічного зростання у довгостроковій перспективі [12, с. 306].

Так, Л.В. Дейнеко та І.О. Іртищева зазначають, що інноваційний розвиток

являє собою багатовекторний економічний процес, іншими словами рух по спіралі, де кожен наступний оберт піднімає виробництво на вищий ступінь [26, с. 147].

На нашу думку під інноваційним розвитком слід розуміти позитивні зміни в діяльності суб'єкта господарювання при використанні новацій, що призводить до підвищення його конкурентоспроможності.

Також варто сказати, що інноваційний розвиток є прогресивним кроком для підприємства будь-якого виду економічної діяльності.

Зміст інноваційного розвитку в сільському господарстві, як об'єкті дослідження полягає у розробці та впровадженні прогресивних методів ведення господарської діяльності, в основі яких лежать методи ефективного виробництва продукції, застосування нового покоління техніки, smart-технологій, використання нової кадрової політики з урахуванням накопиченого наукового та інноваційного потенціалу [11, с. 73].

Схематично етапи реалізації програми інноваційного розвитку виглядають наступним чином (зображено на рис. 1.1).

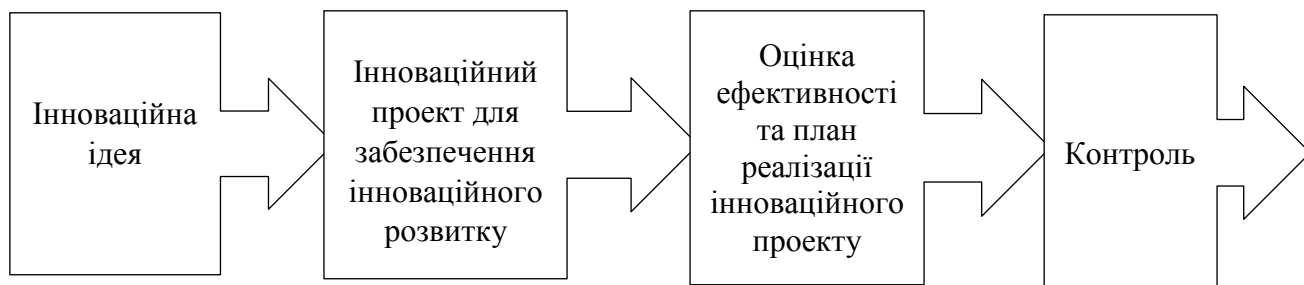

Рис. 1.1. Етапи реалізації програми інноваційного розвитку [32, с. 92]

За результатами аналізу наукової літератури зазначимо, що такі науковці, як Кузьмін О.Є., Князь С.В., Гнилянська Л.Й., Зінкевич Д.К., Харчук В.Ю., Топоровська Л.Й. та ін. виділяють три класифікаційні ознаки програм інноваційного розвитку підприємства, зокрема за напрямом реалізації, за характером реалізованих інновацій та за цільовою спрямованістю, які, у свою чергу, поділяються на ряд видів та підвидів (Додаток Б) [33, с. 48 – 49; 34, с. 14 – 15; 35, с. 24 – 25; 36, с. 6 – 7].

Отож, за напрямом реалізації програми інноваційного розвитку поділяються на виробничі та управлінські. Серед підвидів виробничих інноваційних програм виділяють ті, що стосуються підготовчих та забезпечувальних робіт у виробничо-господарському процесі підприємств, та ті, що стосуються основного та допоміжного виробництва.

Група програм інноваційного розвитку, що охоплює підготовчі та забезпечувальні роботи виробничо-господарського процесу підприємства, націлена на розроблення і реалізацію інновацій саме щодо удосконалення наступних видів робіт [33, с.48 – 49; 34, с. 14 – 15; 35, с. 24 – 25; 36, с. 6 – 7]:

- матеріально-технічне забезпечення структурних підрозділів підприємства, що передбачає безперебійне забезпечення підприємства та його підрозділів усіма необхідними видами матеріалів, сировини, енергії, забезпечення належного зберігання виробничих ресурсів тощо;

- технічне забезпечення підприємства, що передбачає технічну підготовку виробництва, націлену на своєчасне впровадження у виробничий процес технічних засобів, які необхідні для створення нових та удосконалення існуючих видів продукції, підвищення продуктивності та ін.;

- конструкторське забезпечення підприємства, яке передбачає конструкторську підготовку при формуванні та реалізації програм інноваційного розвитку;

- технологічне забезпечення підприємства, що передбачає планування процесу виготовлення моделі нового продукту та її аналізування, проектування та виготовлення технологічного оснащення, а також вивірку, налагодження і впровадження спроектованих технологічних процесів, підготовку виробництва тощо.

Кожна інноваційна програма із наведеної класифікації має свої особливості та специфіку у процесі її реалізації.

1.2. Система критеріїв та показників оцінювання ефективності впровадження інноваційних розробок

Важливим етапом оцінювання інноваційного розвитку в сільському господарстві є дослідження стану та аналіз виробництва сільськогосподарської галузі. Характеристику стану сільськогосподарських підприємств проводять за допомогою методики розрахунків обсягів виробництва продукції рослинництва та тваринництва, яка містить згруповану систему показників [17]:

- показники відтворення стада – що відображають процес постійного відновлення поголів'я тварин шляхом одержання приплоду та вирощування молодняку, заміни тварин, що вибули, ремонтним молодняком.;

- показники інтенсивності вирощування тварин, основним показником є середньодобовий приріст великої рогатої худоби, свиней, овець та кіз на вирощуванні, відгодівлі та нагулі. Середньодобові прирости відповідного виду худоби визначаються як співвідношення загального обсягу одержаного приросту від вирощування, відгодівлі та нагулу за рік (період) до числа кормоднів відгодівлі за цей рік (період);

- показники продуктивності тварин – визначають як, середній вихід продукції у розрахунку на одну тварину. Цей показник характеризує якісний стан тваринництва;

- показники щільності тварин за їх видами та виробництва продукції тваринництва на 100 га сільськогосподарських угідь та на одну особу. Такі показники характеризують рівень динаміки тваринництва, ступінь використання земельних угідь для його розвитку;

- показників родючості ґрунту – середній приріст родючості рослинних культур;

- рівень селекції рослин.

Головним завданням при аналізі стану сільськогосподарських підприємств є пошук шляхів нарощення виробництва продукції, урізноманітнення її асортименту та якісних характеристик. При проведенні

економічного аналізу в даній галузі необхідно враховувати особливості її розвитку, тісний зв'язок між галуззями тваринництва та рослинництва. Вищезазначені особливості сприяють плануванню та ефективнішому управлінню галуззю. Всі аналітичні розрахунки використовуються для узагальнення резервів збільшення виробництва продукції сільського господарства основними джерелами яких є резерви збільшення поголів'я, родючості та продуктивності [17].

Успішне впровадження інноваційних розробок сприяє узгодженню економічних інтересів учасників інноваційного процесу і, як результат, впливає на отримання різних видів ефектів упровадження інновацій, тому для оцінки такого інноваційного процесу необхідно використовувати систему критеріїв та показників, що передбачає оцінювання ряду аспектів, а саме: економічної, екологічної, соціальної, організаційно-управлінської та маркетингової ефективності. Це дозволить оцінити результати впровадження інноваційних розробок за характерними показниками для кожного виду ефекту.

Система критеріїв та показників оцінювання ефективності упровадження інновацій будується на основі процесів визначення ефектів впровадження інноваційних розробок; визначення критеріїв, показників і практичних процедур; формування висновків за результатами оцінювання реалізації інноваційного процесу з метою вдосконалення механізму впровадження інноваційних розробок. Оцінювання ефективності впровадження інновації повинне передбачати аналіз цілей із позиції кожного учасника інноваційного процесу (виробників, споживачів, компаній-інтеграторів, держави, інвесторів та ін.), що, у свою чергу, сприяє визначенню ефектів упровадження інноваційних розробок і впливає на розроблення системи критеріїв і показників.

Ефекти впровадження інноваційних розробок взаємозв'язані між собою. Безпосередньо економічна ефективність процесу впровадження інноваційних розробок пов'язана із соціальним та екологічним ефектами [2]. У свою чергу, екологічний ефект визначається як наслідок науково-технічного прогресу і характеризується прямим впливом на економічний ефект упровадження

інноваційних розробок. Економічний, екологічний, соціальний ефекти безпосередньо пов'язані з організаційно-управлінськими та маркетинговими ефектами [12]. Таким чином, упровадження інноваційних розробок надає можливість отримати такі види ефекту: економічний, соціальний, екологічний, організаційно-управлінський і маркетинговий.

Економічне оцінювання охоплює систему показників, які відображають відношення результатів і витрат кожного учасника інновації. Вихідними даними для їхнього визначення є ринкова потреба в інновації (обсяг її продажу протягом розрахункового періоду), прогнозна ціна інновації (з урахуванням видатків, рівня інфляції, позичкового відсотка, рівня прибутковості) і величина реальних грошових потоків, що визначається сумою поточних витрат, інвестицій, виторгом від продажу тощо [24].

Ресурсне оцінювання здійснюють з метою визначення впливу інновації на обсяги споживання певного виду ресурсу і подолання проблеми його обмеженості (важлива у разі використання дефіцитних чи не поновлюваних ресурсів, особливо тих, які імпортують); визначають її показниками підвищення ефективності їхнього використання (наприклад, підвищення ефективності застосування трудових ресурсів – зростанням продуктивності праці; технічних ресурсів – зростанням фондівіддачі тощо). Соціальне оцінювання полягає у визначенні внеску інновації у поліпшення якості життя працівників конкретного підприємства. При цьому варто мати на увазі, що успішна реалізація інноваційних проектів пов'язана з отриманням соціального ефекту не тільки на рівні кожного конкретного підприємства, але і на рівні суспільства. Екологічне оцінювання враховує вплив інновації на вирішення проблем охорони довкілля, що особливо важливо під час реалізації інноваційних проектів, які можуть змінювати рівень екологічної безпеки території [24].

З метою оцінювання ефективності впровадження інноваційних розробок пропонується система показників ефективності, що вміщує маркетингову,

організаційно-управлінську, економічну, екологічну та соціальну ефективність (Додаток В).

Для комплексної оцінки інноваційного потенціалу підприємства варто використовувати інтегральний показник, який визначається за формулою:

$$I_{ip} = \frac{\sum ПН}{n}; \quad ПН = \frac{ПФ}{ПЕ}, \quad (1.1)$$

де ПН – рівень нормованого показника діяльності підприємства; ПФ – рівень фактичної величини показника відповідно до додатку В; ПЕ – рівень еталонної величини показника; n – кількість показників для оцінки інноваційної активності підприємства. За еталон можна брати середнє значення показника за певний період або найліпший показник за цей період, або цільові показники стратегічного плану підприємства.

При значенні величини I_{ip} більше 1,0. рівень інноваційної активності високий; від 0,90 до 1,0 – підприємство на шляху до інноваційного розвитку; від 0,70 до 0,90 підприємству впроваджувати заходи щодо забезпечення інноваційного розвитку; менше 0,70 – підприємство має незначну інноваційну активність.

В цілому, ефективність впровадження інновацій визначається порівнянням результатів з витратами, що забезпечили даний результат, або розраховується як різниця показника природно-ресурсного потенціалу до і після інвестування та реалізації заходів, яка зворотно пропорційна дисконтованим інвестиційним витратам [21, с.142]:

$$E_{ін.} = \frac{D_2 - D_1}{K/(1+r)^t} \quad (1.2)$$

де $E_{ін.}$ – ефективність впровадження інновацій; r – коефіцієнт дисконтування; D_2 – щільність природно-ресурсного потенціалу після капітальних витрат; D_1 – щільність до капітальних витрат; K – дисконтовані капітальні витрати; t – роки.

Стратегічний інноваційний розвиток галузі визначається при сумісному розгляді внутрішнього і зовнішнього середовища, тобто інноваційного потенціалу та інноваційного клімату. Оцінка інноваційної позиції проводиться за допомогою матриці SWOT-аналізу. Кількісний вираз інноваційної позиції (Π_{03}) може обчислюватися за формулою:

$$\Pi_{03} = \Pi_{0T} (K_{л})^{1/2}, \quad (1.3),$$

де Π_{0T} – інноваційний потенціал; $K_{л}$ – інноваційний клімат.

Гунін В.Н. пропонує також враховувати інноваційну силу ($C_{ін}$), що визначається як добуток інноваційної позиції (Π_{03}) на коефіцієнт інноваційної активності ($K_{іа}$), який в свою чергу розраховують як:

$$K_{іа} = 1/7 \sum_{i=1}^7 A_i, \quad i = 1, 2, 3, \dots, 7,$$

де A_i – параметри інноваційної активності, також визначені за допомогою експертних оцінок за 5-бальною шкалою [23, с.128].

Індикатором інноваційного розвитку вважається розвиток та рівень фінансування науково-технічної сфери.

Варто зазначити, що економічний ефект упровадження інноваційних розробок проявляється в підвищенні рентабельності підприємства, прибутку його діяльності, скороченням терміну окупності тощо. Організаційно-управлінський ефект характеризується результатами роботи інформаційного та мотиваційного забезпечення процесу впровадження інноваційних розробок, а також позитивними показниками реалізації функцій планування та прогнозування, реалізації й контролю. Маркетинговий ефект проявляється в забезпеченні конкурентоспроможності інноваційної розробки та збільшенні кількості лояльних та потенційних споживачів з метою найбільш повного задоволення потреб, що існують на ринку. Маркетинговий ефект також проявляється в результаті взаємодії учасників інноваційного процесу та узгодження їх інтересів. Соціальний ефект упровадження інноваційних розробок характеризується насамперед підвищенням рівня життя населення,

розвитком інфраструктури середовища проживання населення, якістю кадрового забезпечення та підвищенням привабливості інвестиційного клімату на рівнях регіонів, галузей діяльності та ін. Екологічний ефект, у свою чергу, проявляється через поліпшення екологічної ситуації, зменшення викидів та виробничих відходів в атмосферу, зменшення енергоємності виробництва та зносу обладнання.

Результати оцінювання ефективності впровадження інноваційних розробок у розрізі зазначених ефектів дозволяють розробляти маркетингові управлінські заходи. Комплекс таких заходів відрізняється залежно від показників кожного ефекту.

Таким чином, управління впровадженням інноваційних розробок повинне бути спрямоване на ефективне впровадження інновацій на промисловий ринок та передбачати вплив негативних чинників. Найбільш складним у такому процесі є оперативне виявлення підприємством проблем, які виникають на кожному етапі впровадження інновацій. Тому реалізація інноваційного процесу неможлива без використання сформованої системи критеріїв та показників оцінювання ефективності впровадження інноваційних розробок. Оперативне управління має бути побудовано таким чином, щоб можна було відстежити та своєчасно усунути негативні тенденції, ризики впровадження інноваційних розробок.

Отже, визначення інноваційного розвитку підприємства, галузі є результативним показником їх економічного розвитку та конкурентоспроможності.

Розрахунок поданих показників на підприємствах будь-якої галузі надасть можливість визначити рівень інноваційної активності підприємств, виявити слабкі місця. Вчасно виявлені прогалини нададуть можливість зреагувати на існуючі проблеми та прийняти виважені рішення. Забезпечення інноваційного розвитку сприятиме виходу на нові ринки збуту, диференціації та диверсифікації виробництва.

РОЗДІЛ 2

ІННОВАЦІЙНИЙ РОЗВИТОК СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКОГО ПІДПРИЄМСТВА НА ПРИКЛАДІ ТОВ «СП «ОБРІЙ»

2.1. Характеристика ТОВ «СП «Обрій» як представника сільського господарства Житомирщини

Товариство з обмеженою відповідальністю «Сільськогосподарське підприємство «Обрій», скорочене найменування ТОВ «СП «Обрій», створено як корпоративне підприємство особами, шляхом об'єднання їх майна і участі в підприємницькій діяльності, а також шляхом зміни назви Товариства з обмеженою відповідальністю «Вістатрейд», яке було зареєстроване Державним реєстром юридичних осіб та фізичних осіб-підприємці Реєстраційної служби Житомирського міського управління юстиції Житомирської області 14.05.2013 року, що знаходиться за адресою с. Білка, Коростенського району Житомирської області.

Предметом діяльності даного підприємства є: організація сільськогосподарського виробництва та реалізації продукції, сировини; фермерська діяльність; переробка та продаж сільськогосподарської продукції як власного виробництва, так і придбаної; надання консультацій і організація навчання з агротехнічних, зооветеринарних і економічних питань, в тому числі платних курсів з менеджменту.

Головними споживачами продукції ТОВ «СП «Обрій» виступають ТОВ «Житомирський маслозавод «Рудь», ПП «Бісквіто Мілк», ТОВ «Житомирський м'ясокомбінат», ТОВ «Агросвіт» та інші.

В Житомирській області функціонує понад 50 сільськогосподарських підприємств, що забезпечує конкурентоспроможність діяльності. Проте, стосовно досліджуваного підприємства, варто зазначити, що географічне положення є сприятливим так само, як і кліматичні умови, що сприяє ефективному веденню і розвитку сільськогосподарської діяльності.

Для оцінки стану та можливостей інноваційного розвитку підприємства проведемо його фінансово-економічний аналіз

Таблиця 2.1

Основні економічні показники господарської діяльності ТОВ «СП «Обрій»

Показники	Роки			Відхилення 2018 до 2016 рр	
	2016	2017	2018	+, -	%
1. Обсяги господарської діяльності (валова продукція), тис. грн.	15846,8	16572,6	20402	4555,2	28,7
2. Чистий дохід (виручка), тис. грн.	12806	14616	18053	5247	41,0
3. Валовий прибуток, тис. грн.	3134	3622	3891	757	24,2
4. Операційний прибуток, тис. грн.	2594,8	2827	3083	488,2	18,8
5. Чистий прибуток, тис. грн.	1654,8	2121,2	2313	658,2	39,8
6. Середньооблікова чисельність працівників, осіб	45	46	51	6	13,3
7. Середньорічна вартість:					
• необоротних активів, тис. грн.	3974,2	3642	4462,5	488,3	12,3
• оборотних активів, тис. грн.	1262,8	1872,9	2507	1244,2	98,5
8. Фондовіддача	3,46	4,51	4,52	1,06	30,6
9. Продуктивність праці, тис. грн./особу.	284,6	317,7	354	69,4	24,4
10. Середньомісячна заробітна плата одного працівника, грн.	3445	5375	6583	3138	91,1

Обсяги господарської діяльності в 2018 році порівняно з 2016 збільшились на 4555,0 тис. грн. Це сталося як за рахунок збільшення кількості виробленої та реалізованої продукції, так і за рахунок збільшення її реалізаційної ціни. Чистий дохід відповідно зріс на 5247 тис. грн. Валовий прибуток збільшився на 757 тис. грн., як за рахунок збільшення обсягів господарської діяльності підприємства, так і за рахунок збільшення собівартості виробленої продукції.

Операційний прибуток змінився на 488,2 тис. грн., чистий прибуток збільшився на 658,2 тис. грн. відповідно до збільшення вищенаведених показників. Середньооблікова чисельність зросла на 6 чоловік або на 8 %.

Середньорічна вартість необоротних активів зросла на 488,3 тис. грн., середньорічна вартість оборотних активів зросла на 1244,2 грн. за рахунок збільшення обігових коштів та вартості виробничих запасів. Фондовіддача зросла на 1,06, через зменшення вартості необоротних активів та збільшення

обсягів господарської діяльності. Продуктивність праці продовжує свою тенденцію до зростання і в 2018 році зростає на 69,4 тис. грн./особу. Середньомісячна заробітна плата зростає на 3138 грн. у зв'язку зі збільшенням прибутковості підприємства та подвійним збільшенням з 2017 року мінімальної заробітної плати.

Можливість до нововведень та інвестиційну привабливість підприємства характеризує його фінансовий стан (Додаток Г).

Отже, загальний коефіцієнт покриття характеризує достатність оборотних активів підприємства для погашення своїх боргів. Значення цього показника в 2018 році зменшилось на 0,7 і його значення свідчить про те, що підприємство може своєчасно ліквідувати свої борги. Коефіцієнт швидкої ліквідності зменшився на 0,3, тобто на покриття боргів можна залучити вже менше грошових коштів і коштів в розрахунках. Коефіцієнт абсолютної ліквідності зріс на 0,02, що зумовлено більшою кількістю грошей на підприємстві. Частка оборотних активів в загальній сумі активів зменшилась на 0,07, тобто питома вага в майні підприємства оборотних активів зменшилась на це значення. Коефіцієнт автономії зменшився на 0,01, тобто частка активів власників підприємства в загальній сумі активів зменшилась. Не дивлячись на те, що коефіцієнт забезпечення власними коштами зменшився на 0,01, він все одне залишається більше його критичного значення 0,1. Збільшилась оборотність дебіторської заборгованості. Що свідчить про позитивну динамку. Оборотність активів за рік зменшилась на 0,56 обороту. Фондовіддача збільшилась на 0,01.

Прибутковість підприємства зростає: рентабельність продажу збільшилась на 2,62%, а рентабельність операційного виробництва на 3,945 пункти..

Кінцевий результат роботи підприємства оцінюється рівнем ефективності його господарської діяльності: загальним обсягом одержаного прибутку та в розрахунку на одиницю ресурсів. Прибуток та відносний показник прибутку – рентабельність, є основними показниками ефективності роботи підприємства, які характеризують інтенсивність господарювання. Життєдіяльність

підприємства багато в чому залежить саме від того, якою мірою забезпечена фінансова віддача ресурсів та наскільки досягається рівень прибутковості в процесі формування витрат.

Отже, можна зробити висновок, що фінансово-економічне становище підприємства задовільне. Показники мають стабільну динаміку. Прибутковість збільшується.

2.2. Оцінювання інноваційного розвитку ТОВ «СП «Обрій»

Оцінка здатності підприємства до інноваційного розвитку слід визначати проаналізувавши фактичну інноваційну активність та визначивши стратегію подальшого розвитку підприємства.

За даними Головного управління статистики в Житомирській області у 2017 році лише 13,9% з усіх функціонуючих підприємств займалися інноваційною діяльністю. Більша частина коштів була вкладена у придбання машин, обладнання та програмного забезпечення – 10037,2 тис. грн. Серед джерел фінансування інноваційної діяльності провідне місце займають власні кошти [39].

Оцінити ефективність впровадження нововведень на конкретному сільськогосподарському підприємстві неможливо, оскільки інформація про інноваційну активність таких підприємств не акумулюється у формах звітності, що в свою чергу гальмує розвиток теорії та методології управління інноваційними процесами в сільськогосподарських підприємствах.

За проведеним анкетуванням інноваційна активність приватних сільськогосподарських підприємств Житомирської області Янковська О.І. виявила, що інноваційна активність пов'язана переважно з розробкою та впровадженням селекційних інновацій як в галузі рослинництва так і тваринництва, а також оновленні основних засобів на інноваційній основі.

Лише 5 підприємств (20% від інноваційно активних підприємств) визначили, що здійснювали власну дослідницьку роботу, решта підприємств або співпрацюють з науковими установами (10 підприємств або 40% від інноваційно активних) або придбають уже готовий інноваційний продукт (10 підприємств або 40% від інноваційно-активних) [38].

Як вже було сказано, що більша частка інновацій припадає на оновлення приладів, обладнання та програмного забезпечення. Тому пропонуємо проаналізувати необоротні активи ТОВ «СП «Обрій» у 2016-2018 роках.

Таблиця 2.2

Аналіз динаміки необоротних активів ТОВ «СП «Обрій»

Показники	На 01.01.17		На 01.01.18		На 01.01.19		Відхилення 2018 до 2016 року +,-
	Тис. грн.	%	Тис. грн.	%	Тис. грн.	%	
Незавершені капітальні інвестиції	310	8,2	395	11,2	422	0,8	112
Основні засоби (залишкова вартість)	3423	90,8	3056	87,0	4927	8,9	1504
Довгострокові біологічні активи	38	1,0	62	1,8	63	0,1	25
Усього	3771	100	3513	100,0	5412	9,8	1616

Незавершене будівництво в 2018 році порівняно з 2016 збільшилось на 112 тис. грн., через те, що підприємство придбало нове обладнання для посіву буряків та ще не ввело його в експлуатацію на кінець 2018 року. Вартість основних засобів збільшилась на 1504 тис. грн., за рахунок придбання нових доільних апаратів. Також зросла вартість довгострокових біологічних активів на 25 тис. грн.

Для узагальнюючої оцінки інноваційної активності підприємства представимо розрахунок показників відповідно до рис. 1.2 даної роботи (табл. 2.3).

Відповідно до таблиці 2.3 можна зробити висновки про збільшення інноваційної активності підприємства. Значно зросла сума вкладених в

господарську діяльність інвестицій – на 1506 тис. грн. тим самим зменшився коефіцієнт зносу обладнання, що є вагомим показником для сільськогосподарських підприємств України. Підвищилась рентабельність продажу та продуктивність праці за рахунок зростання обсягів реалізації продукції.

Таблиця 2.3

Характеристика інноваційної активності ТОВ «СП «Обрій»

Показник	Роки		Відхилення 2018/ 2016 року, +/-
	2017	2018	
Сума інвестицій, тис. грн.	85	1591	1506
Рентабельність інвестицій, %	54,9	12,3	-42,6
Рентабельність продажу, %	17,08	19,34	2,26
Рентабельність продукції, %	32,9	27,5	-5,4
Дисконтований період окупності вкладених інвестицій, років	0,2	8,3	8,1
Продуктивність праці, тис. грн./особу.	317,7	354	69,4
Темп приросту заробітної плати, %	56,0	22,5	-33,5
Коефіцієнт зносу	0,6	0,3	-0,3
Інтегральний показник	0,61	0,89	0,27

Спостерігається зменшення рентабельності інвестицій, що спричинено значною сумою капітальних вкладень у 2018 році та незначним приростом суми чистого прибутку. Аналогічно данні фактори впливають на зростання періоду окупності інвестицій.

Для розрахунку інтегрального показника використовували середнє значення показників за досліджуваний період. Відповідно до отриманих даних Інноваційна активність у 2018 році покращилась і знаходиться в межах забезпечення інноваційного розвитку, проте потребує розробки нових заходів збільшення інноваційної активності.

В цілому підприємство націлює свою діяльність на підтримку інноваційного розвитку та намагається покращити свої позиції на ринку тим самим забезпечуючи свою конкурентоспроможність.

РОЗДІЛ 3

НАПРЯМКИ ВДОСКОНАЛЕННЯ ІННОВАЦІЙНОГО РОЗВИТКУ ПІДПРИЄМСТВА В УМОВАХ ЕКОНОМІЧНОЇ КОНКУРЕНЦІЇ

Незважаючи на існуючі складності, проблеми та особливості, привабливість аграрної сфери дедалі зростає. Перед аграрними підприємствами відкриваються широкі перспективи у зв'язку із загрозою світової продовольчої кризи, зростанням попиту на біопаливо, відсутністю можливості розширювати посівні площі й нарощувати продуктивність сільського господарства основних аграрних країн. Це зумовлює необхідність пошуку нових підходів до оцінки стану й перспектив інноваційного розвитку аграрних підприємств Житомирської області, що, у свою чергу, потребує оцінювання зовнішнього та внутрішнього інноваційного середовища підприємств у взаємозв'язку та залежності. Така оцінка здійснюється на основі SWOT-аналізу (Додаток Д).

Українські аграрії мають вагомий потенціал в розвитку сільського господарства та економічного стану в цілому, а саме сприятливі кліматичні умови, родючі землі, робочу силу та значний фундамент технологічної сфери. Проте потенціал варто вдосконалювати нано-, інно-, смарт-технологіями.

Ключові проблеми агропромислового комплексу України [37, с. 10]:

1. Мізерні техніко-технологічного оновлення виробництва, що впливає на збільшення виробничих витрат через зростання зношеності техніки, що також призводить до значних втрат продукції через недосконалість інфраструктури аграрного ринку, логістики зберігання.

2. Недостатнє фінансування аграрної сфери. Саме аграрії втримують українську економіку від падіння у прірву. Завдяки АПК Україна підтримує пристойний експорт і, крім того, зберігає надходження іноземної валюти в країну. Фінансування агропромислового комплексу в 2018 році становить 6,3 млрд. грн., проте це крапля в морі, якщо оцінювати реальне місце сільського господарства в економіці країни.

3. Ігнорування в підтримці розвитку сільських громад та дрібних підприємств агропромислового комплексу.

4. Обмежена ємність внутрішнього ринку сільськогосподарської продукції та продовольства, обумовлена низькою платоспроможністю населення.

5. Старіння кадрів та інше

Якщо подолати вище вказані проблеми, то це дасть стабільне забезпечення населення країни якісним, безпечним, доступним продовольством, покращить стан економіки, що дасть змогу бути менш фінансово залежними. Для цього, як мінімум, необхідно:

1. Формування нормативної бази для пом'якшення та усунення дефіциту в агровиробників коштів на фінансування інвестицій, вибору стратегічних і поточних пріоритетів інвестування та залучення додаткових інвестиційних ресурсів;

2. Кардинальне покращення інвестиційне забезпечення дрібних сільськогосподарських установ, що має важливе соціальне значення;

3. Сформувані дієвий механізм кредитної підтримки малого агробізнесу запровадити спеціальних способів кредитної підтримки сімейних господарств, збільшити бюджетну підтримку фермерів, особливо молодих;

4. Вдосконалити ведення сільськогосподарської діяльності з допомогою інноваційних смарт-технологій.

Використавши потенціал агропромислового комплексу, впровадивши низку технологій, якими виграно користуються аграрії за кордоном - український агропромисловий комплекс, з одного боку, матиме змогу стати локомотивом розвитку національної економіки та її ефективною інтеграції в світовий економічний простір. Також це позитивно позначиться на доходах сільського населення та стане мотивацією для подальшого розвитку.

За результатами досліджень розробляються наукові основи розвитку різних напрямів аграрної науки, а на їх базі будуть розроблені інновації, зокрема у таких сферах:

– запровадження інтенсивних технологій вирощування

сільськогосподарських культур та застосування безпечних для довкілля методів використання земельних, водних і біологічних ресурсів;

- сучасні технології застосування органічних, біологічних та мінеральних добрив, а також хімічних меліорантів нового покоління з урахуванням ґрунтово-кліматичних умов і особливостей культур;

- диференційовані технологічні процеси та нові технічні засоби для виробництва конкурентоспроможної продукції тваринництва у господарствах різних категорій, які дадуть можливість мінімізувати затрати ручної праці, підвищити якість продукції, збільшити продуктивність праці, сприятимуть збереженню довкілля;

- новітні технічні засоби для перетворення енергії сонця і вітру в енергію, придатну для використання у виробництві;

- методичні рекомендації щодо формування та організаційні форми ефективного використання машинно-тракторного парку і надання послуг з виконання механізованих робіт;

- технологічні процеси й технічні засоби для підтримання машинно-тракторного парку в придатному для роботи стані, які базуватимуться на новітніх способах діагностування та відновлення сільськогосподарської техніки;

- технології використання наноматеріалів для відновлення деталей, робочих органів і вузлів, що піддаються значним навантаженням;

- заходи щодо забезпечення беззбитковості виробництва аграрної продукції та фінансово-кредитної політики держави, які сприятимуть розширеному відтворенню сільськогосподарського виробництва [31].

Перераховане є значним внеском у веденні аграрної справи, та варто зазначити, що електронна комерція стрімко йде в гору і вищевказані технології стрімко вдосконалюються. На зміну одним – приходять інші. До прикладу smart-технології, які змінюють світ, полегшуючи будь-які справи, будь яку діяльність.

Розглянемо таку smart-розробку, як дрон. В наш час такі трансформації в

галузі аграрної промисловості можуть в рази ефективніше та швидше спостерігати за роботою підприємства, робити фотозйомку, яка дозволяє аналізувати стан культур, прогнозувати врожайність, виявляти мало продуктивні ділянки полів. Якщо ж до дрону прикріпити спеціальні датчики, то можна буде ідентифікувати, наприклад, пересушені ділянки землі, надлишок або нестачу добрив та низку інших суттєвих показників. [4]

Цікавий проект представив український стартап *Kray Technologies*. Дрон, який вносить ЗЗР, розвиваючи швидкість до 110 км / год. Технічні характеристики коптера дозволяють йому обробляти до 500 га в день. Передбачається, що ефективність внесення дроном буде до 10 разів краще, ніж від спреєра і літаків. Тривалість одного польоту становить близько 15 хвилин, за цей час літальний апарат обробляє до 14 га поля [4].

Агросектор Ізраїлю є одним з найпродуктивніших і передових у світі майже за всіма показниками. Цього країна домоглася за допомогою сучасних інноваційних технологій і смарт рішень в сільському господарстві, які впроваджуються в агрогалузь практично щорічно. Для вирішення проблем українського сільськогосподарського сектора економіки дуже важливо досліджувати і переймати міжнародний досвід і намагатися повсюдно впроваджувати системи розумного землеробства. У цьому сенсі готові smart-рішення і розробки на основі штучного інтелекту, використовувані в Ізраїлі, могли б багато в чому допомогти вітчизняним фермерським господарствам.

Феномен ізраїльського сільського господарства полягає в тому, що низький природний потенціал компенсується високою інтенсивністю і ефективністю впровадження нових технологій. В умовах глобальної нестачі продовольства і води ізраїльські компанії більш ніж зацікавлені в розробці інноваційних проектів для сільського господарства (Додаток Е).

Загалом можна сказати, що застосування інформаційних технологій підвищує продуктивність й ефективність управлінської праці, дозволяючи по-новому вирішувати багато завдань. Наприклад, дозволяють зберігати величезну кількість даних (які людина просто не може запам'ятати), аналізувати їх і на

основі результату пропонувати найбільш ефективні рішення певних задач в найменші терміни.

Розвиток технологій настільки прогресивний, що певно, в найближчому майбутньому продукцію сільського господарства можна буде вирощувати не виходячи з дому чи офісу. Це забезпечить вихід аграрної промисловості на нові ринки світу, зменшення кількості незібраних полів через незадовільну врожайність.

Безпосередньо для ТОВ «СП «Обрій» для покращення своєї господарської діяльності, підвищення конкурентоспроможності та забезпечення інноваційного розвитку пропонуємо використовувати дрон Дніпропетровської компанії ТВ «Хімелвест» - "AGRODRON". Ціна такого приладу – 350 тис. грн (Додаток Є).

Восьми вентиляторний "AGRODRON" з запасом ходу 100 хв польоту на одному заряді в залежності від навантаження і ємності акумулятора може обробити від 50-70 гектар в зміну при цьому вимагає від 1 до 2 операторів. Датчик рівня рідини в баку і низькому заряді акумулятора дає команду на повернення дрону на дозаправку, або заміну акумулятора при цьому фіксує в пам'яті точку закінчення обробки і автоматично повертається у вихідну точку продовжуючи обробку. При розворотах і поверненнях форсунки розпилення автоматично вимикаються і вмикаються, таким чином економиться хімсклад.

Квадрокоптер може бути використаний для різних цілей, повітряна обробка полів добривами і хімічним захистом, встановлена сівалка, відео розвідка полів, відеозйомка, термінова доставка малогабаритних вантажів в автоматичному режимі.

Впровадження даної інновації забезпечить точність вимірювань, швидкість збору даних та їх опрацювання. Так, за допомогою безпілотників можна збирати масиви фотоданих, а за допомогою big data проводити оцінку біомаси та параметрів росту посівів, місця скупчення та відсоток бур'янів. Ці дані дають змогу проводити диференційоване збагачення добривами різних

марок, що в фіналі дає економію, з однієї сторони, та екологічніший продукт – з іншої.

Перше завдання, яке виконуватиме дрон на полях – забезпечення безпеки і збереження врожаїв (злодійство, крадіжки). Датчики температури та вологості передаватимуть дані для побудови оптимальних маршрутів поливу.

Враховуючи всі позитивні моменти при використанні даного дрону слід проаналізувати його ефективність для ТОВ «СП «Обрій».

На першому етапі визначимо витрати на придбання та введення в експлуатацію AGRODRON 50 (табл. 3.1).

Таблиця 3.1

Визначення первісної вартості AGRODRON 50, грн

Елементи витрат	Сума, грн.
Ціна	350000
Доставка «Новою поштою»	200
Налаштування та навчання оператора	23333
Амортизаційні витрати	35000
<i>Усього</i>	<i>387200</i>

Для цього підприємство закупить дрон за 350 тис. грн. Його доставка з Дніпропетровської області кур'єрською службою «Нова пошта» складе 200 грн. Налагодження і монтаж, навчання оператора обійдуться ще в 2 тис. грн.. Термін служби даного квадрокоптеру становить 15 років (розрахунки будемо проводити за 10 років). Облікова політика підприємства передбачає лінійний метод нарахування амортизації.

Планується збільшення виручки ТОВ «СП «Обрій» при використанні дрону на 50 тис. грн. в перший рік, а в кожний наступний рік буде зростати на 20%. Щорічні змінні витрати складуть 40% від виручки. Постійні витрати не будуть змінюватися протягом терміну реалізації проекту і складуть 18 тис. грн. щорічно. Середньозважені витрати на капітал для підприємства приймемо в розмірі 15%. Компанія платить податок на прибуток за ставкою 18%.

Доцільність інноваційного впровадження оцінимо за допомогою показника *NPV* (грн.) (Додаток Ж):

$$NPV = -295014,78 + 42196,6 + 42903,85 + 43788,91 + 44840,32 + 46048,63 + 47406,16 + 48906,79 + 50545,78 + 52319,6 = +123941,86 \text{ грн. .}$$

Оскільки отримане значення показника NPV вище нуля, проект може бути прийнятий до реалізації.

Далі розглянемо такий метод оцінки інвестиційного проекту, визначення *індексу рентабельності інвестицій (PI)*,

$$PI = 460637,51 / 387200 = 1,19$$

Отже, $PI > 1$ — проект прибутковий.

Термін окупності інвестицій по даній інновації— 7,5 років.

Для реалізації інвестиційної діяльності сільськогосподарських підприємств потрібні значні капіталовкладення. Аналізуючи поточну ситуацію в українських підприємств спостерігається гостра нестача власних фінансових ресурсів, а можливість скористатися кредитом мінімальна [29, с. 103].

Безумовно подолання існуючої ситуації можливе за рахунок відповідної фінансової підтримки інноваційної діяльності. Згідно вітчизняного законодавства суб'єктам інноваційної діяльності надається всіляка підтримка з боку держави. Найпопулярнішими шляхами такої підтримки є: повне та часткове безвідсоткове кредитування пріоритетних інноваційних проектів, повні та часткові компенсації, державні гарантії та майнове страхування. Для фінансування таких проектів можна використовувати кошти Державного бюджету України, кошти місцевих бюджетів, власні кошти та всі інші джерела фінансування, що не заборонені законом [29, с. 103].

На сьогоднішній день Мінагрополітики підтримує фермерський рух в Україні та радить аграріям і тим, хто хоче розпочати власний бізнес з цього напрямку, скористатися державною програмою підтримки фермерства та кооперації, на яку уряд виділив 1 млрд грн. Програма включає декілька напрямів – дешеві кредити, здешевлення техніки, 80% компенсації за насіння, 70% компенсації кооперативам, відшкодування дорадчих послуг. Тому, для фінансування запропонованого інноваційного проекту скористаємося програмою державного розвитку.

Подані в роботі пропозиції покращать фінансово-економічну діяльність ТОВ «СП «Обрій», підвищать його інноваційну активність та сприятимуть покращенню конкурентоспроможності на аграрному ринку.

ВИСНОВКИ

Під інноваційним розвитком слід розуміти позитивні зміни в діяльності суб'єкта господарювання при використанні новацій, що призводить до підвищення його конкурентоспроможності

Успішне впровадження інноваційних розробок сприяє узгодженню економічних інтересів учасників інноваційного процесу і, як результат, впливає на отримання різних видів ефектів упровадження інновацій, тому для оцінки такого інноваційного процесу необхідно використовувати систему критеріїв та показників, що передбачає оцінювання ряду аспектів, а саме: економічної, екологічної, соціальної, організаційно-управлінської та маркетингової ефективності. Це дозволить оцінити результати впровадження інноваційних розробок за характерними показниками для кожного виду ефекту.

Об'єктом дослідження було обрано ТОВ «СП «Обрій». Головною діяльністю підприємства є вирощування культур, великої рогатої худоби та збут молочної продукції. За проведеним аналізом економічних показників та фінансового стану підприємства можна констатувати той факт, що показники мають стабільну позитивну динаміку, а прибутковість ТОВ «СП «Обрій» збільшується.

Оцінку здатності ТОВ «СП «Обрій» до інноваційного розвитку визначаємо проаналізувавши фактичну його інноваційну активність. За розрахованими показниками можна зробити висновки про збільшення інноваційної активності підприємства. В цілому підприємство націлює свою діяльність на підтримку інноваційного розвитку та намагається покращити свої позиції на ринку тим самим забезпечуючи свою конкурентоспроможність.

Для ТОВ «СП «Обрій» для забезпечення інноваційного розвитку

пропонуємо використовувати дрон Дніпропетровської компанії ТВ «Хімелвест» - "AGRODRON". Впровадження даної інновації забезпечить точність вимірювань, швидкість збору даних та їх опрацювання. Перше завдання, яке виконуватиме дрон на полях – забезпечення безпеки і збереження врожаїв (злодійство, крадіжки). Датчики температури та вологості передаватимуть дані для побудови оптимальних маршрутів поливу.

При використанні даного дрону планується збільшення виручки ТОВ «СП «Обрій» на 50 тис. грн. в перший рік, а в кожний наступний рік буде зростати на 20 %. Термін окупності інвестицій по даній інновації– 7,5 років.

Подані в роботі пропозиції покращать фінансово-економічну діяльність ТОВ «СП «Обрій», підвищать його інноваційну активність та сприятимуть покращенню конкурентоспроможності на аграрному ринку.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Ващенко Н.В. Методи мотивації персоналу до інноваційного розвитку підприємства / Н.В. Ващенко // Економічний вісник. – 2015. - №2. - С. 153-160.
2. Величко О.М. Особливості інноваційного розвитку сільськогосподарських підприємств [Електронний ресурс] / О.М. Величко // Ефективна економіка. 2013. - № 3. - Режим доступу: <http://www.economy.nauka.com.ua/?op=1&z=3386>
3. Вініченко О.М. Характеристика, види та сутність розвитку підприємства / О.М. Вініченко // Агросвіт. – 2015. - №15. – С. 49-57.
4. Діденко Є. О. Особливості інноваційного розвитку підприємств агропромислового комплексу України [Електронний ресурс] / Є.О. Діденко, А.В. Павленко. - Режим доступу: <https://er.knutd.edu.ua/bitstream/123456789/9124/3/zvp34.pdf>,
5. Ілляшенко С. М. Управління інноваційним розвитком: Навчальний посібник. / С.М. Ілляшенко— Суми : ВДТ «Університетська книга», 2005. — 324 с.
6. Інновації або смерть: як бізнесу вижити на тонучому кораблі «Україна» [Електронний ресурс]. - Режим доступу: <http://www.epravda.com.ua/publications/2017/08/16/628080/>.
7. Кобрин Л.Й. Діагностика факторів інноваційного розвитку підприємства / Л.Й. Кобрин // SCIENTIFIC PAPERS. – 2016. - 1 (52). - С. 152-157.
8. Кузьминчук Н.В. Інноваційний розвиток як складова формування конкурентоспроможності промислового підприємства: теоретичний аспект / Н.В. Кузьминчук // Науковий вісник Ужгородського університету. Серія Економіка. – 2014. - №2 (43). – С. 11-16.
9. Лупенко Ю.О. Пріоритетні напрями інноваційної діяльності в аграрній сфері України / Ю.О. Лупенко // Економіка АПК. – 2014. – № 12. – С.

5-11.

10. Мазнєв Г.Є. Управління інноваційним розвитком аграрних підприємств / Г.Є. Мазнєв // Актуальні проблеми інноваційної економіки. – 2017. - №2. – С. 32-41.

11. Олійник О.В. Інноваційна діяльність: особливості розвитку і активізації в аграрному виробництві / О.В.Олійник, І.В.Сідельнікова // Збірник наукових праць Харківського національного педагогічного університету імені Г.С. Сковороди . Серія: «Економіка». – 2017.- Вип. 17. – С.73-82.

12. Рудь В.О. Інноваційний розвиток підприємства [Електронний ресурс] / В.О. Рудь. – Режим доступу: <http://ir.kneu.edu.ua/bitstream/2010/8631/1/305-307.pdf>

13. Танасійчук Ю.В. Інноваційний розвиток аграрної сфери в контексті продовольчої безпеки України / Ю.В. Танасійчук // Економіка харчової промисловості. – 2014. - № 3(23). - С. 71-74.

14. Тивончук О.І. Аналіз формування системи стимулювання інноваційної діяльності підприємств / О.І. Тивончук // Вісник Національного університету "Львівська політехніка". – 2009. – № 647. – С. 234–238.

15. Толмачова О.В. Мотивація інноваційної активності кадрової складової інноваційного потенціалу / О.В. Толмачова, Є.А. Бельтюков // Економічні інновації. - 2013. - Вип. 52. - С. 191-197.

16. Попова І.А. Концептуальні підходи до сутності стимулювання інноваційної активності працівників / І.А. Попова // Економіка та держава. - 2012. - № 7. - С. 46-49.

17. Дерев'янка Т. О. Методика оцінки інноваційного розвитку тваринництва у сільськогосподарських підприємствах / Т. О.Дерев'янка // Ефективна економіка. – 2014. - № 9

18. Вахнюк С.В. Вплив ефекту операційного важеля на вартість електронних бізнес-рішень сучасного банку / С.В. Вахнюк // Актуальні проблеми економіки. – 2004.– № 3(33). – С. 66-74.

19. Якобчук В.П. Методологія та методика дослідження пріоритетів

інноваційного розвитку аграрної сфери / В. П. Якобчук // Ефективна економіка – [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=1520>

20. Крылов Э. И. Анализ эффективности инвестиционной и инновационной деятельности предприятия: учебное пособие / Э.И. Крылов, В.М. Власова, И.В. Журавкова – 2-е изд., перераб. и доп. – М.: Финансы и статистика, 2003. – 608с.

21. Магомедова М.О. Сучасні методичні підходи до оцінки інноваційно-інвестиційного розвитку підприємства та економічної ефективності енергозбереження на підприємствах теплопостачання / М.О. Магомедова, Я.С. Писаренко // Збірник тез міжнародної науково-практичної інтернет - конференції . – 2013. – С. 139–143.

22. Пілявоз Т.М. Методологічні підходи щодо оцінювання інноваційного розвитку підприємства / Т. М. Пілявоз // Ефективна економіка – [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=1085>

23. Гунин В.Н. Управление инновациями: 17-модульная программа для менеджеров «Управление развитием организации». / В.Н. Гунин, В.П. Баранчеев, В.А. Устинов, С.Ю. Ляпина – М.: ИНФРА–М, 2000. – 272 с.

24. Іжевський В.В. Оцінка ефективності інноваційної діяльності підприємства / В.В. Іжевський // Науковий вісник НЛТУ України. – 2010. – Вип. 20.4. – С. 160–166.

25. Бабчинська О. І. Особливості оцінки ефективності інноваційної діяльності підприємства / О. І. Бабчинська, А. Р. Левченко // Вісник Хмельницького національного університету. – 2014. - № 4 - Т. 1 – С. 87-92

26. Дейнеко Л.В. Формування моделі інноваційного розвитку агропродовольчої сфери: національні інтереси і регіональні особливості / Л.В. Дейнеко, І.О. Іртищева // Збірник наукових праць. Економічні науки. – Чернівці : Книги – XII, 2010. – Вип. 6. – С. 141-148.

27. Ганиева И.А. Разработка инструментов для управления инновационной деятельностью в сельском хозяйстве / И.А. Ганиева, Е.А.

Ижмулкина, А.Е. Шамин // Вестник Алтайского государственного аграрного университета. – 2013. – № 3. – С. 116-119.

28. Лисенко В.В. Проблеми та перспективи інноваційного розвитку сільського господарства / В.В. Лисенко // Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету. Серія : Економіка і менеджмент. - 2015. - Вип. 10. - С. 153-156. - Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Nvmgu_eim_2015_10_35.

29. Конєва Т. М. Особливості впровадження інновацій сільськогосподарськими підприємствами України / Т. М. Конєва, А. М. Кикла // Наукові праці [Чорноморського державного університету імені Петра Могили комплексу "Києво-Могилянська академія"]. Серія : Економіка. - 2016. - Т. 285, Вип. 273. - С. 101-106. - Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Npchdues_2016_285_273_19.

30. Романчук О. М. Проблеми інноваційного розвитку аграрних підприємств Житомирської області (за матеріалами соціологічного дослідження) / О. М. Романчук // Вісник Житомирського національного агроєкологічного університету. - 2013. - № 1-2(2). - С. 206-215. - Режим доступу: [http://nbuv.gov.ua/UJRN/Vzhnau_2013_1-2\(2\)_27](http://nbuv.gov.ua/UJRN/Vzhnau_2013_1-2(2)_27).

31. Мельник В. Інноваційно-інтенсивний тип виробництва як пріоритетний у розвитку сільського господарства в Україні / В. Мельник, О. Погріщук // Вісник Тернопільського національного економічного університету. - 2016. - Вип. 4. - С. 35-45. - Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Vtneu_2016_4_5.

32. Бойчук А. Б. Сутність інноваційних програм та їхня типологія / Андрій Богданович Бойчук // Галицький економічний вісник, — Т. : ТНТУ, 2015 — Том 49. — № 2. — С. 90-100.

33. Інноваційний менеджмент: статистико-динамічна візуалізація: навч. посібник [Текст] / С.В. Князь, Н.Г. Георгіаді, Л.Й. Топоровська, Д.К. Зінкевич; за ред. О.Є. Кузьміна. – 2-ге вид., перероб. – Львів: Видавництво «Львівська політехніка», 2011. – 212 с.

34. Кузьмін, О.Є. Інноваційні програми машинобудівних підприємств:

креативні рішення і моделі їх трансферного забезпечення: наукова монографія [Текст] / О.Є. Кузьмін. – Львів: СПОЛОМ, 2010. – 345 с.

35. Гнилянська, Л.Й. Формування та реалізація інноваційних програм на засадах ризик-менеджменту: монографія [Текст] / Л.Й. Гнилянська, В.Ю. Харчук. – Львів: ЗУКЦ, 2013. – 216 с.

36. Топоровська, Л.Й. Формування і реалізація інноваційних програм машинобудівними підприємствами: автореферат дисертації ... кандидата економічних наук / Л.Й. Топоровська. – Львів: Видавництво Національного університету «Львівська політехніка», 2009. – 25 с

37. Лузан Ю. Я. Напрями розвитку сільськогосподарського виробництва і соціальної сфери села / Лузан Ю. Я. // Економіка АПК. – 2009.- №7. – С. 3-12.

38. Янковська О.І. інноваційна активність приватних сільськогосподарських підприємств Житомирської області / О.І. Янковська // Матеріали Всеукр. наук.-практ. конф., присвяченої 40-річчю економічного факультету [«Обліково-аналітичне та фінансове забезпечення розвитку АПК України: проблеми і перспективи»], (Житомир, 25–26 лист. 2010 р.) / М-во аграрн. політ., ННЦ «Ін-т аграрн. економ.» НААНУ [та ін.]. — Житомир : Вид-во ЖНАЕУ, 2010. — С. 155—159.

39. Офіційний сайт Головного управління статистики в Житомирській області: <http://www.zt.ukrstat.gov.ua/>

ДОДАТКИ

Дефініції поняття «розвиток» в літературних джерелах

Автор	Визначення розвитку
Геракліт (антична філософія)	Формулювання фрази «Все тече, все змінюється»
Кант І. (XVIII ст)	Ідея розвитку – «ризикована природа розуму»
Великий енциклопедичний словник – 2000 р.	Спрямовані, закономірні зміни
Філософський енциклопедичний словник – 2010 р.	Розвиток – закономірні зміни матерії і свідомості, їх універсальна властивість
Мочерний С.В. Економічний енциклопедичний словник: у 2 т. / С.В. Мочерний, Я.С. Ларіна, О.А. Устинко, С.І. Юрій. – Львів: Світ, 2005. – 616 с,	Спрямовані та закономірні зміни матеріальних та нематеріальних об'єктів, які мають незворотний характер, внаслідок чого відбувається перехід від менш розвинених форм таких об'єктів до більш розвинених [с. 274]
Економічна енциклопедія: [ред. – упоряд. С. Мочерний]. – Львів: Світ, 2006. – 568 с.	Незворотні закономірні зміни технологічного способу виробництва [с. 283]
Павленко І.А. Інноваційне підприємство у трансформаційній економіці України: монографія / І.А. Павленко. – К.: КНЕУ, 2007. – 248 с.	Глибокі якісні зміни у системі суспільного виробництва, які є умовою надійного, гарантованого забезпечення високих темпів економічного зростання [с. 10]
Коротков Э.М. Концепция менеджмента / Э.М. Коротков. – М.: Изд.-консалт. компания «ДеКА», 1998. – 301 с.	Сукупність змін, що ведуть до появи нової якості і зміцнюють життєстійкість системи, її здатність чинити опір руйнівним впливам зовнішнього середовища [с. 36]
Зянько В.В. Інноваційне підприємство: сутність, механізми і форми розвитку / В.В. Зянько. – Вінниця: УНІВЕРСУМ, 2008. – 397 с.	Незворотний процес зростання різноманітності й ефективності виробництва, ускладнення форм економічного устрою внаслідок змін технологій, появи нових товарів, трансформації організаційних та інституційних форм наукової діяльності [с. 19]
Райко Д.В. Стратегічне управління розвитком маркетингової діяльності: методологія та організація: монографія / Д.В. Райко – Х.: ВД «ІНЖЕК», 2008. – 632 с.	Спрямований процес зміни якісного стану об'єкта, який супроводжується перетворенням його внутрішніх та зовнішніх зв'язків, забезпечує єдність досягнення стійкості та адаптивності системи об'єкта відповідно до вимог зовнішнього середовища й таким чином забезпечує її життєстійкість максимально довгий період часу [с. 49]

* сформовано автором за матеріалами [8, с. 13; 3, с. 50]

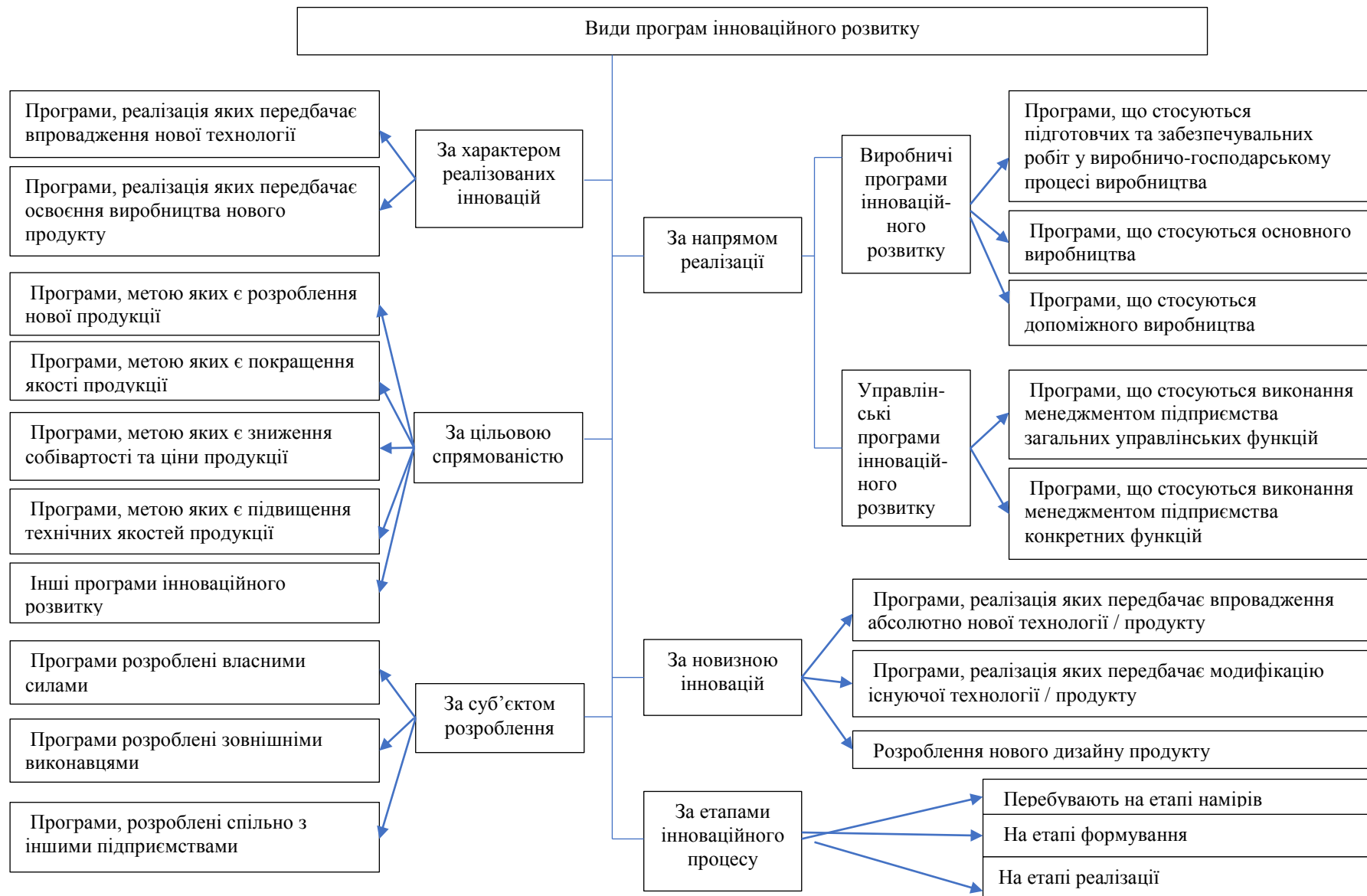

Рис. Класифікація програм інноваційного розвитку на підприємства [32, с. 93]

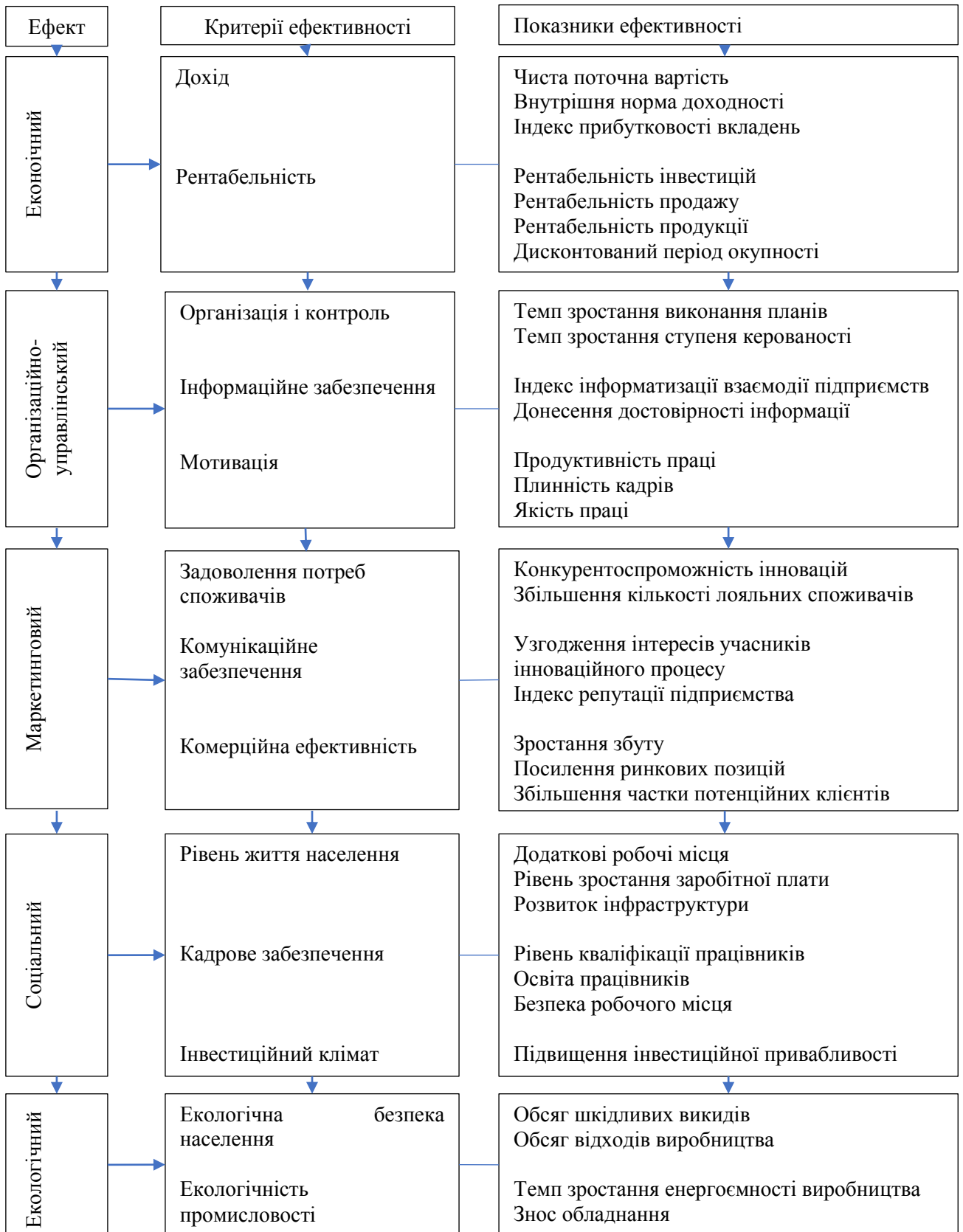

Рис. Система критеріїв та показників ефективності впровадження інноваційних розробок

Показники ліквідності, фінансової стійкості та ділової та ринкової активності на ТОВ «СП «Обрій»

Показники	Роки		Відхилення +, -
	2017	2018	
Показники ліквідності			
1. Загальний коефіцієнт покриття	3,07	2,37	-0,7
2. Коефіцієнт швидкої ліквідності	1,34	1,04	-0,3
3. Коефіцієнт проміжної ліквідності	1,61	1,04	-0,57
4. Коефіцієнт абсолютної ліквідності	0,03	0,05	0,02
5. Частка оборотних активів в загальній сумі активів	0,4	0,33	-0,07
Показники фінансової стійкості			
1. Коефіцієнт автономії	0,87	0,86	-0,01
2. Маневреність робочого капіталу	0,32	0,22	-0,1
3. Коефіцієнт забезпечення власними коштами	0,87	0,86	-0,01
4. Коефіцієнт фінансової стабільності	6,57	6,15	-0,42
5. Коефіцієнт фінансової залежності	0,15	0,16	0,01
Показники ділової активності			
1. Оборотність дебіторської заборгованості	16,45	18,82	2,37
2. Оборотність активів	2,67	2,11	-0,56
3. Оборотність власного капіталу	3,09	2,45	-0,64
4. Чистий прибуток, тис. грн.	1654,8	2121,2	466,4
5. Фондовіддача	4,51	4,52	0,01
Показники прибутковості			
1. Рентабельність продажу	17,08	19,34	2,26
2. Рентабельність виробництва	21,77	25,71	3,94

<p>Зовнішнє середовище</p> <p>Внутрішнє середовище</p>	<p><i>Можливості</i></p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Можливість розширення ринків збуту та вихід на світові ринки 2. Зростаючий світовий попит на екологічну продукцію 3. Підвищення якості та зниження собівартості продукції на основі досягнень біотехнологій 4. Підвищення рівня професійності кадрів та якості управління 	<p><i>Загрози</i></p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Недосконалість законодавчої бази з питань інноваційної діяльності 2. Нестабільність цін та залежність від кредитів 3. Ринкові зміни в умовах прагнення до євроінтеграції: розширення доступу зарубіжних виробників та захоплення ними ключових позицій на вітчизняному продовольчому ринку
<p><i>Сильні сторони</i></p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Подолання економічного спаду та поступова стабілізація агровиробництва 2. Потужний природно-ресурсний потенціал 3. Наявність земельних територій, що дозволяють виробляти органічну продукцію 4. Значні резерви підвищення урожайності рослин та продуктивності тварин 5. Збереження науково-технічного потенціалу 	<p><i>Поле СІМ</i></p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Вдосконалення та розширення асортименту продукції 2. Нарощування обсягів виробництва та експорту екологічно чистої аграрної продукції 3. Збільшення прибутковості діяльності 	<p><i>Поле СІЗ 1.</i></p> <p>Дослідження ринку технологій, аграрних ринків та діяльності конкурентів</p> <ol style="list-style-type: none"> 2. Сертифікація та маркування агропродукції відповідно до міжнародних вимог 3. Налагодження ефективних науково-технологічних зв'язків у зовнішньому середовищі
<p><i>Слабкі сторони</i></p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Несприйнятливність до новітніх технологій 2. Недостатня кількість та різноманітність джерел фінансування 3. Відсутність відповідних навичок у галузі інноваційного менеджменту 4. Низький рівень кваліфікації персоналу 5. Застарілість матеріально-технічної бази господарств 	<p><i>Поле СЛМ</i></p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Формування творчого, підприємницького інноваційного менеджменту 2. Удосконалення управлінських навичок персоналу 3. Створення матеріальних стимулів та умов творчої праці 4. Освоєння нових методів організації виробництва 	<p><i>Поле СЛЗ</i></p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Інформаційне забезпечення виробництва з метою прогнозування комерційного потенціалу інноваційної агропродукції 2. Розробка інвестиційних проектів 3. Підвищення кваліфікації кадрів у галузі правової охорони та інтелектуальної власності

Рис. Матриця SWOT- аналізу інноваційного розвитку аграрних підприємств Житомирської області [30]

Інноваційні проекти для сільського господарства Ізраїльських компаній:

1. Sensilize. Ізраїльтяни винайшли унікальні датчики, здатні збирати інформацію про земельну ділянку, і за допомогою отриманих даних фермери можуть адаптувати сільськогосподарські культури до умов ґрунту, тим самим скорочуючи витрати і збільшуючи врожай.

2. BioBee. Компанія BioBee розводить різні породи павуків, бджіл і мух, які поїдають шкідливих комах. Технологія дозволяє скоротити або взагалі виключити використання пестицидів, допомагаючи фермерам експортувати свою продукцію в розвинені країни, оскільки міжнародні правила обмежують торгівлю зерном, обробленим хімічними речовинами.

3. MiRobot. Компанія miRobot розробила доїльну роботизовану систему, щоб зробити доїння корів більш ефективним. Ця система очищає, доїть і виконує необхідні процедури після доїння корови. Оскільки miRobot працює без участі людини, то цим самим скорочуються витрати на заробітну плату і збільшується обсяг виробництва молока.

4. ROOTS Sustainable Agricultural Technologies. Винахід цієї компанії дозволяє розміщувати роботизовані водоналивні труби в ґрунті, які визначають оптимальну температуру для конкретної ділянки землі: якщо ґрунт занадто тепла, ROOTS може охолодити її, і навпаки. Ця технологія допомагає підвищити врожайність деяких культур (базилік, полуниця і салат).

5. Tal-Ya. Компанія розробила інноваційний метод, який дозволяє отримати більший урожай при використанні меншої кількості води. Це стало можливим завдяки багаторазовим пластиковим лоткам для отримання води з повітря. Контейнери з переробленого пластику зменшують потреба рослин у воді на 50% [5].

Технические характеристики "AGRODRON 50":

- 1) Объем бака распыляемого средства 50 л
- 2) Дальность полета на одном заряде 100км
- 3) Длительность полета 100-120 мин
- 4) Грузоподъемность 50кг
- 5) Размах лучей вентиляторов 3500мм
- 6) Высота конструкции с шасси 700мм
- 7) Материал корпуса алюминий или карбон
- 8) Длина рейки распыления 4000мм
- 9) Обрабатываемая площадь 50-70 гектар в смену.
- 10) В комплекте 2 аккумулятора пульт ДУ с монитором.
- 11) На борту установленная управляемая камера наблюдения.

ООО "Химелвест", Украина Днепропетровская область Каменское Проспект Аношкина д 181\32
[Подробнее: https://ooo-himelvest.dp.ua/](https://ooo-himelvest.dp.ua/)

Розрахунок грошових потоків

Рік	Інвестиції	Виручка	Змінні витрати	Постійні витрати	Податок на прибуток	Знос	ЧГП	$1/(1+r)^n$	$ГП/(1+r)^n$	Накопичений ГП
1	387200	80000	32000	18000	5400	23333	-339267	0,869	- 295014,78	-295014,78
2		96000	38400	18000	7128	23333	55805	0,756	42196,60	-252818,19
3		115200	46080	18000	9201,6	23333	65251,4	0,657	42903,85	-209914,33
4		138240	55296	18000	11689,92	23333	76587,08	0,571	43788,91	-166125,42
5		165888	66355,2	18000	14675,9	23333	90189,9	0,497	44840,32	-121285,10
6		199065,6	79626,24	18000	18259,08	23333	106513,3	0,432	46048,63	-75236,47
7		238878,7	95551,49	18000	22558,9	23333	126101,3	0,376	47406,16	-27830,31
8		286654,5	114661,8	18000	27718,68	23333	149607	0,327	48906,79	21076,48
9		343985,4	137594,1	18000	33910,42	23333	177813,8	0,284	50545,78	71622,26
10		412782,4	165113	18000	41340,5	23333	211662	0,247	52319,60	123941,86

АНОТАЦІЯ

наукової роботи під шифром «Рожева орхідея»

Актуальність теми. Новація, використання нових технологій в сучасних умовах господарювання є основою ефективної фінансово-економічної діяльності підприємств усіх сфер економіки. Впровадження інновацій в агросектор економіки підвищує рівень продовольчої безпеки держави. Окрім того, розробка нових сортів рослин, порід тварин, підходів до оптимального використання ресурсного потенціалу, оновлення техніки та технологій є запорукою конкурентоспроможності сільськогосподарських товаровиробників, що є актуальним питанням для України. Отже, активізація інноваційного розвитку вітчизняного сільського господарства є одним з пріоритетних напрямів стратегічного розвитку та економічного зростання держави.

Метою даного наукового дослідження є узагальнення теоретичних положень та розробка прикладних рекомендацій щодо інтенсифікації інноваційного розвитку сільськогосподарських підприємств для підвищення їх конкурентоспроможності. Для досягнення поставленої мети вирішено такі **завдання:**

- розглянуто різні теоретичні підходи до розкриття економічної суті інноваційного розвитку підприємства й уточнено відповідний понятійний апарат;
- досліджено та систематизовано сучасні підходи до оцінки інноваційного розвитку підприємств;
- виконано аналіз стану інноваційного розвитку сільськогосподарського підприємства Житомирської області;
- запропоновано технологічно новий спосіб сприяння інноваційного розвитку сільськогосподарського підприємства на основі smart-технологій.

Методи дослідження. При вирішенні поставлених завдань застосовано сучасні загальнонаукові та спеціальні методи: *абстрактно-логічні* (для теоретичного узагальнення і формулювання висновків); *системно-структурного аналізу* (для вивчення й узагальнення підходів до визначення інновацій, розвитку та інноваційного розвитку підприємства); *порівняння та статистико-економічного аналізу* (для обробки й аналізу даних по підприємству та області, виявлення тенденцій і закономірностей дієвості досліджуваних показників); *системного підходу* (для формування концепції логіки забезпечення інноваційного розвитку сільськогосподарських підприємств); *оцінювання ефективності* (для оцінювання пропонованих заходів щодо ефективності застосування smart-технологій на сільськогосподарських підприємствах).

Загальна характеристика наукової роботи. Наукова робота складається зі вступу, трьох розділів, висновків, списку використаних літературних джерел, додатків. Основний зміст роботи викладено на 3 сторінках друкованого тексту. Робота містить 4 таблиці та 1 рисунок. Список використаних літературних

джерел налічує 39 джерел (наведений в порядку посилань по тексту), що викладені на 5 сторінках. Робота містить 8 додатків.

Ключові слова: інноваційний розвиток, smart-технології, дрон, новації, сільськогосподарське підприємство.